Taksa plaćena u gotovu

Obitelj

broj 50 12. prosinca 1937.

OBITELJ

ILUSTROVANI TJEDNIK
ZA HRVATSKU PORODICU

U ZAGREBU 12. PROSINCA 1937

IX. GODIŠTE BROJ 50

Slika desno: ČLANOVI AKADEMSKOG „DOMAGOJA" STUPAJU PRVI PUT POD SVOJOM ZASTAVOM, KAD JE ONA RAZVIJENA U KOLOVOZU O. G. U DUBROVNIKU PRIGODOM JUBILARNOG ĐAČKOGA KONGRESA

Sprijeda desno predsjednik H. K. A. D. „Domagoj" Mate Jeličić, stud. med.

NA PUTU DOMAGOJSKOG IDEALIZMA

IZA PROSLAVE TRIDESETE GODIŠNJICE HRVATSKOGA KATOLIČKOG AKADEMSKOG DRUŠTVA „DOMAGOJ"

Napisao Dr Josip Andrić

Domagoj je ime, koje ima posebno simbolično značenje, kad mislimo na hrvatsku prošlost. Hrvatski ban Domagoj — preteča kralja Tomislava — jedan je od glavnih hrvatskih vladara, koji je čvrsto vezao hrvatski narod uz katoličku Crkvu, te time nesamo utvrdio vjersku orijentaciju hrvatskoga naroda, nego i odlučio o temeljima našeg narodnog opstanka.

Zato ime Domagoj simbolizira katolicizmu vjernu Hrvatsku. Pa kad se u doba najjače liberalne epohe u hrvatskom kulturnom životu tamo u prvom deceniju ovoga stoljeća našla skupina mladih sveučilištaraca u Zagrebu, koji su s imenom bana Domagoja stupili na polje kulturnog rada te proglasili svojim ciljem: borbu za katoličku Hrvatsku, zaista nisu mogli ljepšega i simboličnijega imena naći u cijeloj hrvatskoj povijesti. A kao pravi nacionalci nisu takvo ime izvan hrvatske povijesti ni tražili.

Tako je nastalo ime domagojac. Biti domagojac dobilo je značenje: biti borac za hrvatske katoličke ideale. I tim je značenjem to ime postalo ime cijelog jednog mladog pokreta, punog stvaralačkog zanosa, pokreta, koji je postao jak faktor u kulturnom životu Hrvatske već u posljednjim godinama prije svjetskoga rata, a za vrijeme i poslije njega još i više.

Taj je pokret potekao iz redova hrvatskih sveučilištaraca, koji su u mjesecu studenom g. 1906. osnovali Hrvatsko katoličko akademsko društvo »Domagoj« u Zagrebu. Osnutak toga društva, isprva malenog po broju, ali punog neobičnog aktiviteta i elana, odjeknuo je među tadanjim hrvatskim đaštvom kao električna iskra. Oko tog akademskog »Domagoja« stadoše se okupljati đačke organizacije po svim srednjim i visokim školama.

DR STJEPAN MARKULIN, jedan od šestorice osnivača „Domagoja"

Bio sam u prvim srednjoškolskim godinama, kad nas je mnoge ta privlačiva sila domagojskog idealizma privukla u takve đačke organizacije i utisnula nam pero u ruke. U duši petnaestogodišnjeg dječaka stalo se formirati neko posebno zanosno osjećanje, koje je tražilo na svakom koraku oduška. I razvio se odatle intenzivan rad, koji je izgrađivao radnike za kasniji rad na općem kulturnom polju.

Sjećam se, kako sam oduševljen bio, kad sam prvi put u životu vidio domagojca. Bilo je to u Osijeku g. 1910. Sastali smo se ondje na đački katolički sastanak. Tu sam prvi put vidio nekoliko domagojaca, među njima i Stjepana Markulina, jednog od osnivača i prvih članova »Domagoja«. Stupali smo kroz Osijek u povorci, a kraj nas mladih prolazio je domagojac Markulin, u kojega smo gledali u neizrecivu zanosu mladih duša videći u njemu personificiran onaj »Domagoj«, koji nas je okupljao u borbenu četu za hrvatske katoličke ideale.

Još jedan tadanji domagojac usjekao mi se u živo sjećanje. Bio sam već kao petoškolac dirigent đačkog tamburaškog zbora, s kojim sam spremao prvi koncertni nastup. Želio sam, da taj koncerat ima što ljepši program. U tom nastojanju došao sam u vezu s tadanjim požeškim sveučilištarcem Vladimirom

Cicakom, koji je bio poznat kao vrlo dobar glasovirač. S njime dogovorismo, da će na tom koncertu nas dvojicu tamburaša (Vladimira Nötiga i mene) pratiti na glasoviru. On je to rado prihvatio. Kako sam rado dolazio k njemu na pokuse i s kolikom sam radošću nastupio na koncertu znajući, da je Vladimir Cicak, koji naše sviranje prati, domagojac!

Zatim su prošle godine, te se i ja godinu dana pred svjetski rat nađoh na sveučilištu među domagojcima. Svečanog li časa, kad sam smio hrvatsku vrpcu s natpisom »Domagoj«, koja mi je predana svečanim aktom primanja za pravog člana, prvi put oviti oko svojih prsiju! A iza toga sam se već našao u punom zamahu domagojskoga rada, koji nisam napuštao, dok nisam bio postavljen amo, gdje sada nakon proslave tridesete godišnjice »Domagoja« bilježim ove nezaboravne potankosti iz najmlađih dana svog domagojstva.

Domagojstvo znači najčišći idealizam u radu za katoličku Hrvatsku. Znači pozitivnost, aktivnost, stvaranje i neumorno pregalaštvo, da se katolička načela provode u hrvatskom javnom životu. I zato je jubilej Hrvatskog akademskog društva »Domagoj« jubilej svih onih, koji su pošli kroz domagojske redove te danas na raznim poljima javnog djelovanja oživotvoruju ideale, što ih je domagojski pokret prije usadio u njihove duše.

ŽENIDBA S RASTAVLJENOM

Napisao Francis Jammes

»Sjedni tamo.«
»Hvala, dragi oče. Vi bolujete?«
»Noge.«
»Liječite li se?«
»To će proći. Vlak je imao zakašnjenje?«
»Četrdeset minuta.«
»Primio sam tvoje pismo.«
»Da.«
»Ti još uvijek isto misliš?«
»Da, dragi oče.«
»Ona žena ima dakle muža i dvoje djece?«
»Da.«
»Ti misliš, da imaš pravo uzeti je za ženu?«
»Da.«
»Soba za rad nije se promijenila od tvoga djetinjstva.«
»Ne.«
»Ti poznaš ovaj križ. Tvoja majka i dvije sestre umrle su ljubeći ga.«
»Ima tome četiri . . .«
»Što si ostavio . . .«
»Da, tata.«
»Pazi, evo Henriettine fotografije, i Martine, ti ih poznaš?«
»Da, tata.«
»I majčin portret.«
»Da.«
»Ti me poznaš, mene?«
»Da, dragi oče.«
»I ti hoćeš uzeti ovu rastavljenu ženu? Ti hoćeš prezreti sve što smo mi štovali, sve što je bilo naša čast, moju najveću utjehu, kad su umrle tvoje dvije sestre od iste bolesti u jednom tjednu, kad tebe nije bilo tu . . . Ti se odričeš svoje prošlosti, žrtava, koje sam podnio za te . . . Dijete moje . . .«
»Oče moj, moram ti reći po savjesti, da me je studij pozitivnih znanosti kroz šest godina doveo do drugačijih zaključaka nego što su tvoji. Ja ne vjerujem ni u Krista, ni u Evanđelje, ni u Boga prorokâ.«
»Kad je tako, ne mogu te više smatrati svojim sinom.«
»Dobro, dragi oče.«

Preveo: F. R.

UČENJAKOVA RASTREŠENOST

Sir Issac Newton, proslavljeni engleski učenjak, bijaše jednog dana duboko zamišljen u neki teški problem, pa nije htio da prekine s radom i da doručkuje sa svojom obitelji.

Njegov pazikuća, da mu gazda ne pregladni, pošalje mu po slugi u radionicu jaje i lončić s vodom.

Sluzi bijaše naređeno, da skuha jaje na kaminskoj vatri u radnoj sobi i da pričeka, dok ga gospodar pojede, ali Newton htijući da nesmetano nastavi s razmišljanjem otpravi slugu rekavši mu, da će jaje već sam skuhati.

Sluga položi jaje na stol pokraj Newtonove džepne ure, opomene ga, da se jaje mora kroz tri minute kuhati i ode iz sobe.

Neko vrijeme iza toga povrati se sluga da iznese posuđe nakon doručka. Na svoje veliko začuđenje nađe Newtona gdje stojeći pokraj kamina drži jaje u ruci, dokle se njegova ura u lončiću kuhala.

Slika na omotu:

Mlađi i mlada iz Vrlike

Foto T. Dabac

Božićna »Obitelj« *izaći će na 36 str. 21. o. mj. te će je na vrijeme dobiti svi pretplatnici.*

Svoju djecu *ne zaboravite obradovati knjigama iz »Knjižnice Dobre Djece« i uvezanim godištem »Male Mladosti«*

DOBRA I PRIMAMLJIVA SLUŽBA

Napisao Pantelejmon Romanov

Prometni redar Ivan Mitrohin, koji je otišao u službu poslije imendana svoga kuma, stajao je nasred ulice i razmišljao:

»Nema ništa gore nego na vodku piti pivo. Sve ti se nešto privida. Počneš se nečega plašiti. A čega se trebam plašiti? Ulica ko ulica, ako naiđe kakav zlikovac, imam revolver.«

Najedamput krv mu zastine u žilama: prema njemu idu dvije nemani četveronoške. Išle su nekako čudnovato, želeći da se drže sredine ulice, ali vjetar ih je zanosio na pločnik.

Mitrohin izvadi revolver, ali se sjeti, ako je to kakva nečista sila, da mu revolver ne će ništa pomoći, a sjeti se i toga, da on nema pravo vjerovati u nečiste sile.

Nemani su se približavale. On pomisli, da su to medvjedi, koji su pobjegli iz zoološkoga vrta. Sakrije se uz neku vežu i čekao je. Medvjedi su bili sasvim blizu vrata i on čuje jasno riječi:

»Danas smo se dosta naprobali.«

»Oh!« odgovori drugi. Htio je još nešto dodati, ali je samo mahnuo štapom i pošao dalje.

Čuvši razgovor Mitrohin se približi.

»Stanite, građani,« reče zakrčivši im put.

Građanima nazvao ih je nasumce. Ali to su zbilja bila dva nepoznata mu građanina, koji su išli na sve četiri.

»Zašto ne idete po propisu?«

»Kušali smo na sve mile načine,« odgovori jedan stojeći i dalje na četiri noge podigavši glavu.

Zatim popravi kapu, koja mu je spuzala na oči, i doda: »U početku išli smo po svim propisima, ali smo si gubice porazbijali.«

»A najglavnije,« doda drugi, ne dižući glavu, »neka nečista sila sve nas vrti. Iz jednog ugla više od ure nijesmo mogli ganuti.«

»Prisiljen sam da vas zadržim,« reče Mitrohin. »Načinit ćemo zapisnik, a onda izvolite kod pučkog suca.«

»Nas ne može uzeti ni sud,« reče jedan odupirući se na sve četiri.

»Sud uzme svakoga,« reče milicionar, »jer republika napreže sve sile, a vi... na četiri noge... Kako vas nije sram?«

»Čudan si, bogibogme,« reče drugi. »Pa kako da drukčije hodamo? Da si ti na našem mjestu, i ti bi isto ovako hodao.«

»A tko ste vi?«

»Degustatori,« reče prvi.

»Kako?«

»Pa tako, što ćemo ti tumačiti, ionako ne ćeš razumjeti.«

»Pa kad ne ću razumjeti, onda naprijed! Otkud idete?«

»Iz službe.«

»Pa kakvi ste vi radnici, kad ste obojica pjani kao cucki. Zar bi dobro bilo, kad bih i ja bio takav?«

»Zato smo i pjani, jer idemo iz službe.«

»Ne pripovijedaj! Daj ruku, pomoći ću ti da ideš.«

»Pa kako ću ići na tri noge, ako ti dam ruku?«

»Moraš ići na dvije noge kao svi ostali građani,« ozbiljno reče milicionar.

»Drugi da, mi ne.«

»Pi, vraže! Pa ništa ne razumijem. Kako si rekao, da se vi zovete?«

»Degustatori.«

Milicionar nakloni uho, sasluša, i reče:

»Hajde, ondje ćemo raspraviti.«

On pođe naprijed, ali je brzo još jednom osjetio, da pivo na rakiju nikako ne ide.

»Ej, ti!« vikne jedan od uhićenih. »Šta bježiš? Kud te vrag nosi na trotoar? Je li ti uska ulica?«

»Kakav trotoar!« reče milicionar. »Nema nikakvog trotoara. Kakav posao može s vama napredovati, kad ovako pijete? Pa kako ste se toliko napili?«

»Radili smo preko ure,« odgovore obadva.

Milicionar pogleda na njih, ne odgovori ništa, pljune i pođe dalje.

»Puno sam pijanih vodio u svom vijeku, ali ovakve vragove nijesam vidio, otkad me je mati rodila.«

Kad stigoše u miliciju, ode kod službujućeg činovnika.

»Doveo sam pjance.«

S PROSLAVE TRIDESETE GODIŠNJICE H. K. A. D. „DOMAGOJ“ U ZAGREBU 28. XI. O. G. — *Gore:* Dio društvenih barjaka đačkog srednjoškolskog „Domagoja“ iz Zagreba i pokrajine. — *Dolje:* Početak povorke H. K. A. D. „Domagoj“. Povorka je išla od katedrale do zagrebačkog zbora, gdje je u velikoj dvorani bila sjajno uspjela akademija. Na čelu je novoblagoslovljeni društveni barjak, kojemu je kumovala mil. gđa Zora Vasić

»Opet pjance? Ala bih ih ja tukao, pasju djecu! Tko su oni?«

»Vrag ih znaj, tko su!« reče milicionar. »Ništa nijesam mogao razumjeti. Samo po tome, što su se razgovarali, vidio sam, da su ljudi.«

»Daj ih ovamo!« vkine službujući. »Ja ću im pokazati.«

Kad su bili uhićeni, prašni, u neurednom odijelu, službenik, sjedeći za stolom, oštro ih upita:

»Tko ste?«

»Degustatori,« odgovori jedan.

Milicionar pogleda u službujućega.

»Takve riječi nema. Odakle ste išli?«

»Iz službe.«

»S kakve službe?«

»Iz magazina.«

»To znači, da ste se napili pri vršenju službene dužnosti?«

»Dabome! Nijesmo valjda mukte pili.«

Službujući očito, ne znajući, kakvo bi još pitanje stavio, pogleda uhićene i najzad zapita:

»Zašto ste tako išli?«

»Radili smo preko ure.«

»A zašto ste se napili?« vikne službujući, udarivši rukom po jednom švabi, koji je htio pretrčati preko stola.

»Zato smo se i napili, jer smo radili preko vremena,« odgovore uhićeni.

»Pa u čemu se sastoji vaša služba?«

»U čemu? Kušamo vino, određujemo kvalitet. Jedan bolji, skuplji, drugi isto...«

Milicionar i činovnik se pogledaju.

»Vrag vas nosi! Dakle takva je vaša služba?«

»Nego šta ste vi mislili?«

»Pa kako vi to kušate?«

»Po propisu. Treba isplahnuti usta vinom i ispljunuti.«

»Vino ispljunuti? Pa to je izrugivanje!« viknu na glas milicionar i službujući. »To znači, uzmi, isperi usta i pljuni! Vraga bih ja njima ispljunuo.

A vi? Zar je moguće da ispljunete?«

»Kako nam dođe. Nekad, kad razna vina kušaš i ispljuneš, opet se možeš lijepo opiti.«

»Događa se,« reče milicionar, »osobito kad poslije rakije na primjer piješ pivo.«

»I svaki Božji dan vi ste u ovakvom stanju?«

»Ne, samo kad radimo preko vremena.«

A smije li se preko vremena raditi kad tko hoće?«

»Ako ima posla, zašto ne?«

»Ja ne bih nijedan dan propustio,« reče milicionar brišući brkove.

»Sjedite! Zašto stojite?« reče službujući. »Kakvih sve služba na svijetu nema! To znači, pij i nitko ti ne može ništa. To je služba! A od nas zahtijevaju da pijane progonimo, jer pijanstvo čini veliku štetu državi. Vi ste išli na četiri noge, pa smo vas morali uhititi. A vi ste po dužnosti tako išli.«

»A kako bi bilo da ništa ne pljujete?« zapita stražar.

»Onda ne bismo mogli hodati ni na četiri noge,« odgovore uhićeni.

»Dobro, hoćete li kod nas spavati ili da vas kući otpratimo?«

»Ne treba. Stići ćemo nekako i sami.«

»A sutra vam služba počinje već u jutro?«

»U jutro.«

»Ala služba!«

Kad su uhićeni polagano, pridržavajući se zida, pošli niz stube, službujući i stražar dugo su gledali za njima, a onda službujući vikne:

»A ima li slučajno kod vas praznih mjesta?«

»Nema, sve je prepuno.«

Policista se počeše za uhom i istrčavši na ulicu vikne:

»A može li se kod vas dobiti posla na akord?«

ULJUDNOST MALO STOJI, A MNOGO POMAŽE

U čemu se razlikuju ljudi na ulici, u crkvi, u tramvaju, na putovanju, zabavama, svagdje gdje je mnogo ljudi na okupu? Ničim toliko, koliko uljudnim vladanjem. Neka je netko ne znam kako svojom vanjštinom lijep, elegantan i otmjen, ne će si time pribaviti štovanje ni prednost, ako se ponaša napadno, preslobodno, viče, galami, naglo ulazi, najbolja mjesta sebi prisvaja, drugom na noge staje, u stisci laktima se gura, svoju zlovolju i neugodnost pokazuje mrmljanjem i zlovoljom te slično.

Danas su javna mjesta, kao ulica, tramvaj, željeznica, autobus, kino, kazalište itd. mjesta, gdje se prosuđuje naše lijepo vladanje pa i karakter. Na svim javnim i zajedničkim mjestima vrijedi ova rečenica: »Mislimo uvijek, da nas drugi gledaju, ali držimo se, kao da to ne znamo.« Čovjek je društveno biće, spojeno s ostalim ljudima s hiljadu veza i prisiljeno na saobraćaj s njima. Kod svih kulturnih naroda razvili su se stanoviti običaji u općenju i saobraćaju s ljudima, a to zovemo dobro ponašanje — »lijepo vladanje« ili »etiketa« ili »bon-ton«. Tko hoće da živi u društvu i s društvom, mora da poznaje taj »bon-ton« ili lijepo vladanje, kako već hoće da to nazove. To znanje potrebno je svakom, jer to spada u duševnu naobrazbu.

Radom i učenjem izobražava se duh, pobožnošću i krepostima ukrasuje se srce, svladavanjem samoga sebe čeliči se značaj. To nije dosta. Unutrašnja izobrazba iziskuje prema sebi i vanjsko usavršavanje, očitovanje i formu. Nije to neki stroj kretnja, naučenih naklona, raznih ljubaznih riječi, kojima se nastoji steći naklonost drugih, već v a n j s k i i z r a ž a j u n u t a r n j e d o b r o t e, sređenosti i kulture.

Uljudan može biti svako, bio seljak ili radnik, obrtnik ili činovnik, sudac ili liječnik, svaki na svoj način u svojoj okolini i prilikama. Kolikima je već pristojnost u životu pomogla, riješila ga iz neprilike, pomogla mu u službi, olakšala saobraćaj s neugodnim ljudima. Sama uljudnost ništa ne stoji, a tako velike mogu i dobre biti posljedice. M. C.

SVADBA U HRVATSKOM NARODU

Napisao Stjepan Dokušec

Sveta Kato,
rastavi me s majkom;
da ne čekam
ćelavog Andriju!

Upravo je doba kada se mladi ljudi na selu redovno žene. Svadbe su običajne od sv. Kate pa do Uskrsa. Danas se mladići žene pošto navrše dvadesetu godinu, dok u prijašnje doba i prije. Djevojke pak misle na udaju tako reći od školskih klupa. To je razumljivo zbog toga, što se svaka boji, da ne ostane »preko dobe«.

Kod izbora djevojke igraju različiti momenti odsudnu ulogu. U mnogo slučajeva brinu se oko izbora djevojke roditelji. Vrline, ljepota i zdravlje su često zapostavljeni pred bogatstvom. Roditelji žele, da dođu u prijateljske odnošaje sa uglednom i bogatom obitelju. Dakako da radi toga dolazi često do nesuglasica između mladića i roditelja.

Roditelji, odabirući sebi »snahu«, traže prikladnu između djevojaka u samom mjestu. Ako nema takove, ide se u drugo selo. Dogodi se nerijetko, da »dečko vidi curu na proštenju« i svidi mu se, a ne pozna je. Zato pita drugog čovjeka — čija je.

Ako momak želi da se oženi po svojoj volji, iz ljubavi, odvraćaju često ga stari. Kažu: »Ljubav traje dan-dva. Poslije se pita, tko što zna i što ima.«

Pošto je napokon djevojka izabrana, šalju roditelji nekoga k njoj. Ovaj će se, onako, u nevezanom govoru raspitati, da li je djevojka spremna za udaju, a zapitat će, kao slučajno, što misle djevojčini roditelji o tom mladiću. Ako se oni izražavaju pohvalno, reći će i on koju u prilog. Kaže: on je dobar i bogat, pa ga je dobro uzeti. Sretna će biti, koju dopadne.

Ako se sazna, da se neki mladić namjerava ženiti, dolaze u kuću mladića razne tetke, kume i rođakinje ove i one djevojke. Svaka od njih hvali svoju malu. Pripovijeda, kako je dosta zgodna, a povrh toga dobra i bogata. One će — iako ih se to sve baš ništa ne tiče — ponuditi njima prišapnuvši majci mladićevoj što će dobiti za miraz. Mlada će dovesti i kravicu, dobiti šivaći stroj i odmah jednu ili dvije »rali« zemlje.

Ovakav je način nažalost postao donekle i potreban, jer se u posljednje doba »dečki, kad jednom pređu preko dobe«, teško odlučuju na brak.

MLADA „SNEJA“ IZ LUPOGLAVA, SPREMLJENA ZA VJENČANJE SA OPLEČEM I POCULICOM
Kliše iz Hrv. Etnografskog Muzeja u Zagrebu — Foto Dr B. Širola

Pošto je odabrana djevojka, ide se njoj u snuboke. Pitaju njene roditelje, a dakako, i nju, da li je voljna poći za njihova sina. Običaj je, da se tom zgodom izbjegava pravi odgovor, zato će za koji dan netko od momkovih doći da čuje odluku.

REDUŠE I KONOBARI U SVATOVIMA

DRUGI DAN SVATOVA KOD SVEKRA I SVEKRVE

Ako je odgovor povoljan, dolazi mladić sa kaparom. Kapara ima po narodnom shvaćanju značaj zaruka, iako se same zaruke obavljaju redovno uoči same svadbe. Kapara — darivanje mlade novcem — smatra se potvrđenjem bračnog dogovora. U staro je vrijeme djevojka, kao protuzalog, davala momku rubac pun oraha i lješnjaka.

Mladi su pod kaparom dok se ne ožene. To doba traje nekoliko tjedana. Oni će se tada spremiti za svadbu. Idu na zapis, s kojim je u starije doba bio povezan »ižamen«. Svećenik je mlade tada pitao kršćanski nauk. Nakon toga ih »o z i v a« (oglašuje) kroz tri tjedna u crkvi.

Dan prije same svadbe vrši se pozivanje u svatove. Pitač — (prijatelj mladoženje), okićen sa ukrašenim štapom, poziva rođake i prijatelje na svadbu. Taj dan se prevoze »ladice i ruho« mladenkino u novi dom. Uvečer slijedi zabava u kući mladenkina oca. Neki običaji tom zgodom gotovo u svim našim krajevima daju naslutiti, da je brak nosio u pravilu karakter kupovnog braka, iako to nije utvrđeno. Nakon kupovanja mladenke — što je danas redovno šala — slijede prave zaruke.

Sama svadba je sutradan. Običaji, koje kod nje susrećemo, vrlo su raznoliki. Mi se ne ćemo baviti detaljnim prikazom svih tih običaja.

Već rano ujutro, dok mladenci idu u crkvu na sv. ispovijed i sv. pričest, sakupljaju se svatovi u njihovim domovima. Pošto se mladenci povrate iz crkve, idu svatovi po mladenku. Ona se međutim sprema za vjenčanje, pa, pošto dođu svatovi, polaze svi u crkvu.

Nakon samog obreda vjenčanja, svraćaju se na neko vrijeme svatovi u krčmu, a zatim krenu kući. Iako je vrijeme dobrano poodmaklo i već kasno popodne, sabrat će se još prije objeda darovi, kojima roditelji i rođaci daruju mlade.

Rastanak mlade od roditelja, kao i uvođenje u novi dom, prati čitav niz obreda i običaja. Tada se čuju uz lijepe nazdravice i duhovite šale. U staro vrijeme, dok je svadba trajala više dana, bilo je i šala više.

Promatrajući tijek svatovskih običaja, i imena, koja se upotrebljavaju prigodom same svadbe, dolazimo do zaključka o raznolikosti njihovih utjecaja. Njihovi obredi vuku često svoj korijen tamo iz praslavenskog doba. Osim toga nalazimo nizove običaja, u kojima se vide uplivi antike, kršćanstva, kao i različiti drugi.

ČOVJEK SVEMIRA I MORSKIH DUBINA

Slavni belgijski profesor Auguste Piccard, koji se dosad više puta dignuo visoko u stratosferu, započeo je ove godine turneju po svijetu, te o svojim letovima predaje u evropskim prijestolnicama. 19. studenoga bio je i u Zagrebu, te je i tu govorio.

Nedavno su novine javile da on misli poslije stratosfere poći na morsko dno. Je li zbilja tako? Neka odgovori sam Piccard:

»Jednom sam u razgovoru s nekim usput spomenuo, da bi bilo vrlo zanimivo, kad bi netko pokušao u balonu spustiti se na morsko dno. To je slušao netko, tko je imao prijatelja, taj je imao prijateljicu, koja je poznavala nekoga novinara i tako je nastala senzacija: Piccard će na morsko dno!«

Inače je prof. Piccard još jednom spreman da se digne 30.000 metara u zrak. Samo nema financijera. Možda bi se našlo koje filmsko poduzeće?

»To ne,« kaže Piccard. »Filmska poduzeća bi to učinila, kad bi se u balonu igrala kakva ljubavna zgoda, ili kakvo vjerolomstvo, ili kad bih im dao jamstvo, da ću se strovaliti s visine. Doduše već sam dobio firme, koje su htjele dati novac za moje namjere, ali to su bile tvornice alkohola ili duhana. Morao sam ih odbiti, jer sam antialkoholičar i nepušač. Drugačije je stvar jednostavna: Ima mnogo poduzeća, koja desetinu svojih prihoda daju za reklamu. Kad bi taj novac dali meni, onda bi htjeli da s mojom slikom prave reklamu.« *F-u.*

Slika lijevo:
SVATOVI PRED CRKVOM U LUPOGLAVU
Foto Stj. Dokušec
Kliše iz Hrv. Etn. Muzeja u Zagrebu

Slika desno:
SVADBENO VESELJE U SESVETAMA
Gore tamburaši, dolje djever

Roman „Obitelji“

KROZ LEDENU SIBIRIJU

NAPISAO KS. DE MAISTRE — PREVELA ZLATA L. PERINIĆ (Svršetak)

Živo zanimanje, koje je nadahnula gđa K. ministru unutrašnjih poslova i čitavoj njegovoj obitelji, otklonilo je doskora sve poteškoće... Ovaj veliki čovjek imao je dvije osebine, koje se rijetko nalaze ujedinjene u osobama na takvom položaju: vlast i pomoću nje činiti dobro. Mnogo je puta više mara pokazivao za dobro rješenje neke stvari nego i same osobe, kojih se to ticalo.

G. K. sa prirođenom svojom ljubaznošću poduzeo je korake, da se što prije završi revizija procesa. Od toga časa zanimljiva moliteljica nije više nimalo sumnjala o svojoj sudbini. Poznata u dvoru i zaštićena ministrom Paraskeva je uvidjela — više iznenađena nego radosna — da joj i publika priznaje izdržljivu revnost. Strani ministri i najznačajnije ličnosti iz mjesta htjeli su da je vide i bili su joj nakloni. Kneginja I. i gđa V. odredile su joj pomoć od sto rubalja.

Ova opća simpatija nije ništa utjecala na njezin način života, te Paraskava nije pokazala ni najmanji znak oholosti.

Zdravo rasuđivanje, pravedan i prirodan duh nadomještavali su njezinu neukost te su njezini neočekivani i razložiti odgovori često zbunjavali radoznale.

Jednoga dana netko ju je prekinuo usred njezinog opisivanja u prisustvu mnogo sakupljenih osoba te ju zapitao, za kakav je zločin njezin otac osuđen na izgnanstvo. Na to nedelikatno pitanje nasta duboka šutnja, a to je bio znak, da ga društvo ne odobrava. Mlada djevojka baci na znatiželjnika pogled pun pravednog i hladnog negodovanja te reče:

»Gospodine, jedan otac nije nikada za svoju kćer kriv. I moj je otac nevin!«

Vrijeme, koje je provela u prijestolnici očekujući dekret oslobođenja svoga oca, pružilo joj je mnogobrojne užitke. Sve je za nju bilo novo, sve zanimljivo.

Dvije dvorske dame, koje je ona naročito zavoljela, grofice V., predložile su joj jednoga dana, da razgleda unutrašnjost carske palače, te su se mnogo radovale iznenađenju, koje su joj na svakom koraku pribavile. Kad je ušla u veličanstvenu dvoranu sv. Jurja, prekrižila se misleći, da je ušla u crkvu.

Kad je prolazila kroz jedno veliko odjeljenje zanesena tolikim čudesima, jedna dama obrati joj pažnju na prijesto. Ona se zadrža i s puno bojazni i poštovanja reče:

»Ah, to je dakle carev prijesto! Eto, čega sam se jako bojala u Sibiriji!«

Slika desno:
RANJENI SIBIRSKI JELEN

Sjećanje na carevo dobročinstvo i misao o skorom očevu oslobođenju ispuniše njezino blagodarno srce neiskazanim nemirom. Problijedi i prekriži ruke.

»Eto dakle,« ponovila je drhtavim glasom, »eto dakle careva prijestolja!«

Molila je za dozvolu, da može da se približi prijestolju te mu priđe sva dršćući. Zapadne na koljena pred podnožjem njegovim, uzbuđeno poljubi stepenice i ovlaži ih suzama.

»Oh, oče!« usklikne. »Vidite li, gdje me je dovela Božja moć! Oh, Bože, blagoslovi ovaj prijesto, blagoslovi onoga, koji ga zauzima i učini, da njegovi dani budu ispunjeni svakom srećom, kojom je on mene obasuo.«

Međutim se ukaz o oslobođenju njenog oca zadržao duže nego što se tome i nadala.

Dok su njezini prijatelji otklanjali teškoće oko procesa, ona nije zaboravila na ona dva prognanika, koji su joj prigodom odlaska iz Išima ponudili, da s njom podijele svoju gotovinu.

O njima je često govorila ličnostima, koje su mogle utjecati na njihovu sudbinu. Ali su joj njezini zaštitnici jednodušno svjetovali, da ne poduzima ništa o tome, dok se ne svrši stvar njezina oca. I samo ju je bojazan, da ne škodi

stvari svoga oca, mogla zadržati, da se ne preda svojim dobrim namjerama.

Na sreću tih nesretnika dobrota joj careva dade prilike da im bude od koristi.

Kad je ukaz o oslobođenju njezina oca poslan u Sibiriju, i nju su o tome obavijestili, car je naredio ministru, neka je upita, da li želi štogod lično za sebe. Ona odmah odgovori, da, ako bi joj car htio učiniti još i tu milost, ona bi molila, da pomiluje dva nesretna druga njezina oca.

Ministar K. obavijestio je cara o plemenitoj zahvalnosti mlade djevojke, koja žrtvuje lične koristi, da učini uslugu dvojici ljudi, koji su joj davali nekoliko kopjejki pri njezinom polasku iz Sibirije.

Njezina je želja bila uslišana i naredba o njihovom pomilovanju otišla je nekoliko dana poslije dekreta za njeznog oca. I tako čin plemenitosti, kojim su dva čovjeka htjeli pomoći svojim slabim sredstvima putnicu pri njezinom odlasku, donio im je slobodu.

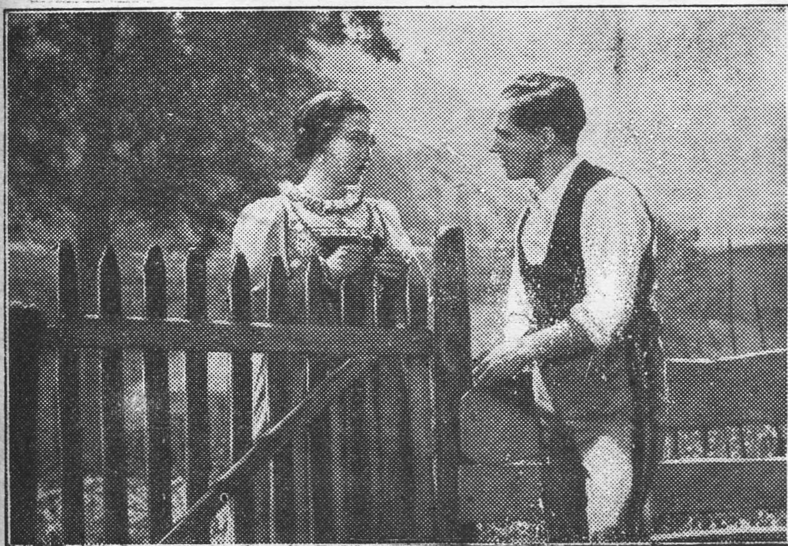
Kad je tako Paraskeva dobila sve, što je željela, odlučila je, da doskora ispuni svoj zavjet te da pođe u sveto mjesto — Kijevo. Razmišljajući o svemu onome, što joj je Providnost učinila, donijela je neopozivnu odluku, da svoje dane žrtvuje Bogu.

Dok se ona spremala na tu žrtvu i dok je u Kijevu stupala među redovnice, njezin je otac u Sibiriji primio neočekivanu vijest o svojoj slobodi. Njegova je kći otputovala prije dvadeset mjeseci i kroz to vrijeme njezini roditelji nisu dobili nikakve vijesti o njoj.

U tom međuvremenu popeo se na prijestolje car Aleksandar. Radi tog sretnog događaja pomilovan je velik broj osuđenika, ali oni iz Išima nisu bili u tom broju! Time je sudbina Lopulova i njegove žene postala još teža. Bili su lišeni svake nade u slobodi, a opet su ostali bez jedinog svoga djeteta. Već su skoro i očajavali, kad gubernatorov glasnik dođe da ih izvuče iz provalije.

S ukazom o oslobođenju primili su i putni list za povratak u Rusiju, a i nešto novaca.

Stanovnici iz Išima, koji su poznavali Lopulova, i osuđenici, koji su se nalazili u selu, došli su k njima, netom su čuli za tu vijest. Oni njegovi drugovi, koji su se rugali Paraskevinu pothvatu, a naročito oni, koji su odbili da je pomognu prigodom putovanja, — razumije se — sada su se našli tu, da mu pomognu.

Lopulov je primao čestitke od svih, a samo je jedno mutilo njegovu sreću: što je osjećao, da mora u ropstvu ostaviti svoja dva prijatelja, za čije oslobođenje još nisu znali. Lopulov se još tjesnije bio s njima povezao iza odlaska njegove kćeri. Oni su se jedini iskreno zanimali za sudbinu mlade putnice.

Lopulov im je ponudio jedan dio pomoći, koju je s putnim listom dobio; ali su oni odbili. U duši svojoj sjećali su se Paraskevina obećanja, da će misliti i na njih, i bilo im je teško, da su ostali zaboravljeni.

Uoči dana, kad ih je Lopulov imao ostaviti, htjeli su da se s njim oproste te su do kasno u noć ostali kod njega. Poslije njihova odlaska Lopulov i njegova žena dugo su plakali zbog njihove sudbine. I odlučili su, da će sa svojom kćerkom nastojati štogod učiniti za njih.

No tek što su pošli u postelju, začuju, kako netko snažno udara na vratima. To je bio onaj isti glasnik, koji je njima bio donio radosnu vijest. Kako je kasno stigao, svratio se k njima, jer je znao za njihov stan — a nosio je pomilovanje za ona dva stara prijatelja.

Lopulov brzo ustane, da odvede glasnika k njima. Oba su nesretnika već bili pali u očaj. Vratili su se u svoju kolibu, sjeli na klupu i u mraku duboko šutjeli. Šta bi i mogli govoriti? Izgubili su svaku nadu, a vječito progonstvo činilo im se još teže. Već su se dva sata tako patili zbog dosadašnjih nevolja i misleći na one, koje će im donijeti mračna budućnost. Odjednom im neko svijetlo osvijetli prozorčić. Začuju kucanje i dobro poznati prijateljski glas: »Prijatelji! Otvorite! Pomilovanje i za vas!«

Nitko ne bi mogao opisati tadašnje raspoloženje. Za nekoliko časova čule su se samo isprekidane riječi... Nikada čovječji stan nije bio ispunjen radosnijim bićima.

Kad je otvoren zamot, koji je glasnik sa sobom donio, našli su unutra dva putna lista i jedno Paraskevino pismo za njezina oca. Ona je pisala, da iza milosti, koju je dobila za svog oca, nije smjela moliti i za njih, ali da se Bog pobrinuo da ih nagradi za njihovu ponudu prije nego što je otputovala iz Sibirije. — U pismu je priložila dvjesta rubalja u papiru.

U Kijevu je s najvećim nestrpljenjem čekala vijest o povratku oca. Kad se zaredila, htjela je da pođe u samostan u Novgorod, kako je bila obećala predstojnici. To je javila i predstojnici, a predstojnica joj ništa nije pisala o dolasku oca, jer ju je htjela ugodno iznenaditi Lopulov i njegova žena bili su naime već neko vrijeme u Novgorodu.

Kad je Paraskeva došla, pade na koljena pred predstojnicom, koja je izašla na samostanska vrata sa svima redovnicama, te je upita:

Slika lijevo:
NA GUMNU
Foto Ufa

»Zar nema nikakvih vijesti o mom ocu?«

»Hajdete, dijete moje,« reče predstojnica. »Čut ćete!«

Vodila ju je preko samostana i ništa joj nije govorila. Redovnice su šutjele i njihov bi je čudnovat izgled bio uznemirio, da nije opazila simpatičan osmijeh na njihovim usnama. Kad su ušli u predstojničinu sobu, tu Paraskeva nađe svoje roditelje. I njima je bio prešućen dolazak njihove kćeri.

U prvom času iznenađenja, koje su roditelji osjetili vidjevši svoju kćer u redovničkom ruhu, padoše pred njom na koljena. Na taj prizor Paraskeva bolno kliknu te i sama padne na koljena.

»Šta to radite, oče? Sve je ovo Bog učinio! Zahvalimo njemu za sve, što nam je dao!«

Predstojnica i ostale redovnice dirnute ovim prizorom padoše također na koljena i pridružiše svoje molitve molitvama sretne obitelji. Slijedile su zatim suze.

Sreća, koju je pri tom sastanku osjetila obitelj Lopulov, nije mogla dugo trajati. Duhovno zvanje, koje je Paraskeva prigrlila, osudilo je stare roditelje da žive odijeljeno od svoje kćeri. Ovo im se odjeljivanje činilo gore i teže nego prvo, jer su se sada odjelivali od svoje kćeri bez nade povratka.

Njihova sredstva nisu dozvoljavala da se nastane u Novgorodu. Njezina je majka imala rođake u Vladimiru, koji su ih pozvali k sebi. Potreba ih je prisilila, da prime taj poziv.

Iza osam dana izmjenične radosti i žalosti odlučili su da putuju. Dobra je majka naročito bila neutješna te je govorila:

»Čemu nam ova toliko žuđena sloboda? Svi poslovi, svi uspjesi naše drage kćeri bili su upućeni, da je za uvijek otrgnu iz naših ruku. Zašto nismo još s njome u Sibiriji?«

Kad se Paraskeva opraštala od svojih roditelja u prisutnosti predstojnice, obećala im je, da će ih tokom godine posjetiti u Vladimiru. Zatim čitava obitelj, u pratnji predstojnice i redovnica, pođe u crkvu.

Mlada redovnica, premda je bila utučena kao i majka radi ovog bolnog odjeljivanja, pojavi se iza rešetke te reče:

»Zbogom moji dobri roditelji! Vaša kći pripada Bogu, ali vas ne će zaboraviti. Dragi oče, mila majko, učinite žrtvu, koju vam Bog zapovijeda, i neka vas On tisuću puta blagoslovi.«

Paraskeva se vrlo uzbuđena nasloni na rešetku. Dugo zadržavane suze obliše joj lice.

ŠALJIVA POLKA, NARODNI PLES U LUPOGLAVU, PLEŠE SE VRLO ČESTO U SVATOVIMA
Kliše iz Hrv. Etn. Muzeja u Zagrebu. — Foto Dr B. Širola

Mati, sva izvan sebe, poleti prema svojoj kćeri jecajući. Predstojnica dade rukom znak i u isti čas padne zavjesa. Redovnice zapjevaše psalam: »Sretni su ljudi, koji su besprijekorni u svojoj vjeri i koji žive po zakonu Božjem.«

Lopulova i njegovu ženu odvedoše pred samostanska vrata, gdje su ih čekala kola.

Nova redovnica bez muke je navikla na strogi samostanski red. Sa najvećom tačnošću vršila je svoje dužnosti i sticala sve to više poštovanja i naklonosti cijele zajednice. No njezino zdravlje, koje je slabilo, nije moglo podnositi mučni život. Njezina su pluća već bila načeta.

Novgorodski samostan na brežuljku, izložen vjetrovima, nije bio povoljan za tu vrst bolesti. Izakako je provela godinu dana u toj kući, liječnici su joj svjetovali, neka promijeni mjesto bolovanja. I predstojnica, koja je po poslu odlazila u Petrograd, odluči, da sa sobom uzme i Paraskevu.

U Petrogradu se nije pojavljivala u društvu kao prvi put i posjetila je samo osobe, prema kojima je gajila dužnu zahvalnost i prijateljstvo.

Njezine crte lica već su se bile izmijenile bolešću, koja ju je nagrizala; ali je u to doba bilo teško naći prijatniju i zanimljiviju fizionomiju od njezine.

Znala je za narav svoje bolesti i za opasnosti, koje odatle proizlaze, i sve su njezine misli bile okrenute prema drugom svijetu.

Kad je predstojnica svršila svoje poslove u Petrogradu, obje su se spremile za povratak u

Slika desno:
PLESNA SCENA IZ UFINOG TONFILMA „FANNY ELSSLER".
Plešu S. Stowisch i Lilian Harvey

Novgorod. Na putu su se svratile u Novi grad, gdje se nalazio samostan redovnica, koje nisu imale tako stroga pravila kao redovnice u Novgorodu. Predstojnica je pristajala da Paraskeva prijeđe u taj samostan, jer je vidjela, da njezino zdravlje neprestano gasne.

Liječnici su već davno bili zabrinuti za njezin život, ali se ona nije nadala tako brzom završetku.

Paraskeva je uoči svoje smrti šetala kroz bašču sa manje umora nego obično. Zamotana u svoju bundu sjela je zatim na samostanska vrata. Zimsko sunce, činilo joj se, da joj daje snagu. Pogled na blistavi snijeg podsjećao ju je na Sibiriju i prošla vremena. Putničke saonice projuriše pokraj nje i brzo se udaljiše. Opet joj se nada pojavi u srcu te reče svojoj prijateljici:

»Na proljeće, ako mi bude bolje, poći ću u Vladimir, da posjetim svoje roditelje. A vi ćete me pratiti, zar ne?«

Pri tim riječima zadovoljstvo joj je blistalo u očima, ali smrt joj je bila na usnama.

Njezina je prijateljica nastojala da pokaže veselo i nasmijano lice, a jedva se suzdržavala, da joj suze ne poteku.

Sutradan je još imala snage da pođe u crkvu i da se pričesti. Ali oko tri sata popodne pozli joj, pa obučena legne u postelju da se odmori. Došlo je više redovnica u njezinu sobicu. I ne misleći na kakvu opasnost govorile su glasno i smijale se međusobno u namjeri da je razvesele. Međutim ju je njihova prisutnost zamarala.

Kad je čula glas zvona, koji ih je pozivao na večernju molitvu, zamolila ih je neka pođu u crkvu i neka se za nju pomole.

»Danas,« rekla mi je, »danas ćete se moliti Bogu za moje zdravlje, a kroz nekoliko nedjelja za moju dušu...«

Uz nju je ostala samo jedna njezina prijateljica. Paraskeva je zamoli, da joj čita večernje molitve, kako je to imala običaj, da do kraja ispuni svoju dužnost.

Redovnica je kleknula kod njezine postelje i počela lagano da pjeva molitve. Ali bolesnica joj dade rukom znak smiješeći se. Prijateljica joj se približi i mogla je jedva da čuje.

»Draga prijateljice, nemojte više pjevati; to mi smeta molitvi, samo čitajte.«

Redovnica klekne na koljena i počne čitati psalme, a Paraskeva se od vremena do vremena samo krstila.

Noć je postala mračna.

Kad su se redovnice vratile iz crkve sa svjetlošću, Paraskeva nije više postojala.

Njezina desna ruka ostala je na grudima i u položaju njezinih prstiju vidio se znak križa, kojim je — iako mrtva — blagosiljala

S V R Š E T A K

VIŠNJA OPOMENA

Sir Arthur Lee, generalni direktor prehrane za svjetskog rata, bio je do nedavna načelnik neke općine u Lanchashireu. Jednog dana primi deputaciju mjesnih župljana, koji mu se potuže, da im je crkva u vrlo lošem stanju, da će je trebati popraviti, pa da se s pouzdanjem obraćaju za pomoć financijsku i moralnu na prvoga građanina u varošici.

Sir Arthur Lee nije im dao ništa, nije obećao, nego samo reče: »Dobro. Doći ću pogledati.«

Odmah slijedeću nedjelju dođe u crkvu. Kad se misa svrši, izjavi gospodinu župniku, da mu se crkva ne čini u najgorem stanju, ali ipak obeća, da će dati za popravak dvadeset livra.

Netom je to izrekao, pade mu ozgo na rame komad lijepa.

»Oh, oh! Dakle ipak sam se varao! Strop je gori, nego sam mislio. Pa, dobro, dat ću dvjesta funti.«

Odmah na to čuje se s gornje galerije oduževljeno šaptanje: »Još jedan put, Dick... još jedan put. Gađaj dobro, po desnom ramenu... Daj, sad!«

Sir Arthur Lee podigne iznenada oči i opazivši tu nevinu lukavštinu siromašnih župljana, nasmije se od srca. I naredi, da se što prije crkva popravi sva na njegov trošak.

Poslije svršenoga i uspjelog popravka nikomu nije palo napamet urezati na ploču kraj ulaza, da veliku zaslugu za obnovu ovoga hrama Gospodnjega ima Dick, najprefriganiji dječak u općini.

TEŠKI ČASOVI

Čini nam se kadšto da umjesto srca kamen u grudima nosimo. Tako je teško naše srce, u kojem se zgusnuše tuge i zamriješe sve nade.

Teško je zbog neisplakanih suza koje peku, zbog vriskova, koji se ne usudiše probiti šutnju i obzire. Neizvjesnost je u nama i plaši nas tminom, u kojoj ne titra luč svijetla i ufanja.

Nosimo kamen u grudima, a još se i osmjehujemo. Htjeli bismo bez riječi položiti glavu u nečije meke ruke, a govorimo o stvarima, od kojih smo duhom i srcem daleko. U mislima lutamo nesmireni beskrajnim putovima, dok u zbilji nitko ne zna, kako smo izmučeni.

Oh, da nam je trgnuti se i potrčati, ne znamo kamo, da nam je trčati bez sustajanja, do umornosti, dok ne klonemo i dok se ne smirimo! Da nam je snage i odvažnosti, da raskinemo ovoje strašne šutnje i samosvladavanja, da pustimo da teku suze, da brizne krv iz rana nezacijeljenih! Možda bi srce onda bilo lakše i ne bi više boljelo. Možda bi čovjek nalazio više sreće, kad ne bi pitao za svoj ponos, kad se ne bi silio da pred drugim i radi drugih zadrži izgled mira i zadovoljstva nepomućena.

Ali drugi ne će da znaju, što njih same ne tišti, jer svatko imade svojih vlastitih križeva. I zato ništa od onoga, što bismo htjeli učiniti, da si olakšamo, mi ne činimo.

Sami smo, Bože, u takvim časovima, kad je naše srce preteško. Samo smo u svijetu tolikih ljpeota i užitaka, ali i boli i pregaranja.

Nosimo tuge i nade što zamriješe. Neisplakane suze i zatomljivane vriskove. U mislima lutamo nesmireni beskrajnim putovima, dok u zbilji nitko ne zna, kako smo izmučeni.

Negdje cvate smiješak, drugdje sjaji suza. Jedan hoće da osvoji svijet, drugoga je svijet pobijedio. A zastava ideala vijori i dalje. Kad je jedan spusti, drugi je prihvati, i nosi je dalje kroz sumnje i tegobe.

Zapalit će plamen koji ne gasne. Poklanjat će, uvijek novi, sve što imaju: srce, um, čežnju uzdrhtalu.

I primat će plaću svijeta: odbijanje ili mrvice, što su bogatima preostale, jer su dali premalo.

PJESNIČKI SNOVI

Susrećem čovjeka mlada i sretna, kojemu smiješak cvate u očima.

»Razvio sam zastavu ideala i pronosim je kudgod krenem,« reče mi ponosno. »Nema ih mnogo, koji idu za mnom, jer mi ne vjeruju i još se boje, ali kasnije bit će ih više!

Zapalit ću svojom riječju u srcima plamen, koji ne gasne. Raskinut ću okove što tolikima sputavaju srce i duh, te ne znaju za ljepotu i veličinu, koje ima u životu. Poklonit ću svima, koji hoće da prime, nebo koje je u meni, vedro i suncem obasjano...«

Taj mladić je pjesnik. On pjeva u ovo tužno doba, kad čovjek ponajviše nema ni vremena ni volje, da sluša pjesme o božanskom u čovjeku, o životu smirenijem, čišćem i sretnijem, kakav bi mogao biti, a kakav nije.

I susrećem drugoga. Bure su polomile njegove zlatne nade.

»Bio sam Ikar sa krilima od voska,« priznao je umorno. »Ali ne rastopiše mi se krila na suncu, nego na zlobi i neshvaćanju ljudi. Pjevao sam, a rug je ozvanjao nad mojim pjesmama. Poklanjao sam svoje nebo, a drugi ga niti ne pogledaše. I onda sam ga prodavao — dio po dio svoga neba, svoga sunca, svoga bogatstva, kraj kojega sam gladovao i zebao, ja sirotan neshvaćeni...

Za kruh. Za malo kruha! Na zapovijed onih, koji su siti i zadovoljni. Jer se mora živjeti. Mora se radi kruha raditi onako, kako srce ne želi. Treba zaboraviti, da smo htjeli biti veći i moćniji nego kraljevi, mi, koji na zemlji ništa nemamo, nego čežnju veliku, neispunjenu...«

Prošao je mladić sa vjerom u sebe i u pobjedu svoju. A za njim ide onaj drugi, koji je nekad isto tako mislio i nadao se. Početak i svršetak.

Idu oni koji snivaju, i oni koji san odsnivaše. Oni koji borbu počimaju i oni, koji joj se uklonište...

ZDENKA JUŠIĆ-SEUNIK

ČAROBNO VJENČANJE

NAPISAO GABRIEL DE LAUTREC — PREVEO K. MOSKATELO — ILUSTRIRAO R. DE LA NÉZIÈRE

(Svršetak)

SVEČANO VJENČANJE KRALJEVNE I KRALJEVIĆA

Ona siđe s kreveta, na kojemu je probdjela, izakako više nije mogla spavati. Pruži mu dražesno ruku, koju Kraljević poljubi. Kad su oboje izašli na vrata sobe, gospođe i gospoda se probudiše tarući si oči. Požuriše svojoj gospodarici, da joj iskažu počast. Povedoše je zatim, da je još ljepše ukrase.

Iza toga je Kraljeviću izgledala još divnija nego li prije. Njezine plave kose, pravilno podijeljene, padale su dražesno sa strane čela u dvije zlatne pletenice na ramena. Tako prođoše oboje cijelim dvorcem, koji je opet dolazio u život, gdjegod su oni pristupili. Visoki prozori otvoriše se sami od sebe, a sunce i zrak u valovima poplaviše prostorije, koje su sto godina bile začarane. Prolazeći sobama nailazili su na svakom koraku na gospođe i gospodu, koji su se budili i trli oči od stogodišnjeg sna. Ali sa slugama je bilo najčudnije: oni su probudivši se preuzimali svoje poslove, a vojnici su se u isti čas znali ukočiti na pozdrav pred Kraljevićem i Kraljevnom kao pred svojim zapovjednicima. I kuhinja je proradila nakon stotinu godina, a živad, koja je bila spremljena za klanje, poče se kretati, dok se vatra sama od sebe rasplamsala grijući velike kotlove, u kojima je juha klokotala kao u znak veselja nakon stogodišnje nepomičnosti.

Kraljević i Kraljevna siđoše u vrt, među cvijeće, koje nije bilo uspavano, a ususret im dođe Palčić vodeći za ruku Ljubicu i Ljubičicu. Stražar, stari Švicar, zabrani im prolaz i stade pred njih svojim kopljem, ali ga umiri Kraljević rekavši pritom Kraljevni, kako su mu oni pomogli, da nađe dvorac. Dvije sestre pokloniše svaka po jednu kitu poljskog cvijeća Kraljevni. Ona ih nato zagrli u znak zahvalnosti. Pozvaše njih i njihova druga Palčića na svadbu.

Mali palčić odlazeći reče, da ide izvijestiti Kralja i Kraljicu o sretnom uspjehu pothvata. Dakako da je uvijek nosio na ramenima ogromne čizme. Sjedne na jednu stepenicu, stavi na noge čizme, koje se odmah skratiše, te su pristajale točno njegovoj nozi. Zatim se digne, pozdravi lijepo Kraljevnu, korakne i iščezne, kao da je odletio.

Dvoje zaručnika otiđoše na osvježujuću šetnju kroz vrtove. Bilo je tu visokih zasjenjenih drvoreda, koji su išli toliko u duljinu, da okom nisi mogao vidjeti do kraja. Pod drvećem su se nalazili mramorni kipovi prikazujući lica iz prošlih vremena. Tu i tamo potočić je probijao livadu između gustog busenja maka i različka. Mali mostovi su omogućivali lagan prijelaz preko potočića. Tamo dalje opet nalazila se mala jezerca, po kojima su bijeli i crni labudovi veličanstveno klizili.

Kad su se Kraljević i Kraljevna vratili kući, bili su vrlo gladni. Ta Kraljević je iza svog odlaska uopće vrlo malo jeo. A ni Kraljevna za dugog svog sna nije jela. Ali zato su se sada pošteno najeli.

Istom su svršili jesti, kadli začuše vani veliku huku u zraku. Kako li se iznenadiše, opazivši u zraku veliku spregu, koja je kretala baš prema dvorcu. Kočiju su u obliku oblaka vukle ogromne ptice, upregnute svilenim pletenicama. A u kočiji su se nalazili kralj i kraljica, vilenjak Ugar, Palčić, Sjekira i Modrobrad. Baš se dobri Ugar sjetio tog novog prometnog sredstva. Sprega se polako spusti na terasu. Kad se tamo sletjela sva družina, ogromne ptice odletješe, a sprega iščezne tamo negdje za obzorom.

Kraljevna je žalila, što je ta sprega otišla netragom, ali dobra vila joj za vjenčani dar obeća jednu zračnu spregu mnogo ljepšu, nego li je ona, što je otišla.

Ne može se opisati veselje kralja i kraljice, što mogu opet zagrliti svoju davno izgubljenu kćer. Nisu se mogli nadiviti njenoj ljepoti i mladosti. Ali ona je na svoju žalost opazila, da su njeni roditelji vrlo ostarjeli.

KRALJEVIĆ I KRALJEVNA PROLAZE DVORCEM, U KOJEM SE SVE BUDI IZ STOGODIŠNJEG SNA

Sva gospoda i gospođe u dvorcu načiniše Kraljevni veliku svečanost. Svi su joj čestitali i željeli mnogo sreće diveći se njenoj krasoti. Našao se tu i dvorski luda, koji je sastavio duhovitu bockavu pjesmicu.

Dok su velika gospoda popravljala svoja odijela, koja su bila od puta u neredu, a gospođe dotjerivale svoje haljine, približio se već i čas objeda. Nije bilo mnogo vremena da se sada sve sprema iz nova. Iz kuhinje donesoše sve što je bilo spremno, a ostalo je iz kraljeva dvora dovezla i opet druga zračna sprega.

Bio je to vrlo srdačan ručak. Nazdravljalo se najviše u zdravlje i sreću mladenaca. Kad je već objed bio pri koncu, stigoše i ostale vile, koje su bile kod rođenja Kraljevne. One su sada zaželjele sve najljepše novim supruzima, jer ih nije kvarila zla Karonja. A baš je vještak Ugar o Karonji pripovjedio družini nešto, što je unijelo veselo raspoloženje u društvo.

Kad je Karonja doznala za bijeg Kraljevićev, bila je tako bijesna, da je redom namlatila svu svoju služinčad. A sluge se iza dugotrajnosti mučenja ohrabriše radi njezina neuspjeha. Kuharica joj je sakrila šibu, bez koje ona nije mogla ništa učiniti. A zatim ženu čvrsto uhvatiše i baciše u jednu baru daleko od tvrđave. Dok se ona po bari koprcala, oni raskopaše sve po kući, pokradoše sav novac i pobjegoše daleko. I ne će više imati nikakve moći, dok opet ne dobije drugu čarobnu šipku. Teško da će je od drugih vila ikada više dobiti.

Nitko nije žalio Karonju. Naprotiv svi su bili radosni, što su je se konačno oslobodili.

Na svadbi nasta nova svađa. Čim je Ugar vidio Palčića, koji mu je, dok je on spavao, bio ukrao čizme, htio ga je na očigled sviju izbiti. Ali Ugar se za ljubav općeg veselja primiri, nakon što je dobio nove ljepše čizme.

Ugar se na gozbi bio veoma raspoložio. Htio je jednu veselu pjesmicu otpjevati, ali drugi nisu pristali na to, jer da mu stihovi nisu dobri. On se utješi misleći na to, kako pravi pjesnici rijetko kada dolaze do pravog priznanja.

Na koncu se svi raziđoše po svojim sobama, a osobito vješte djevojke prionuše, da nevjestu lijepo nakite. Imala je divnu haljinu iz bijele svile, ukrašenu prekrasnim čipkama. Na glavu joj staviše krunu, za koju je bio prikopčan veo, koji je dražesno padao sve do nogu, koje su bile obuvene u cipelice iz srebrenastog sukna. Kad je Kraljevna bila nakićena, kraljica, koja je svemu tome prisustvovala, sklopila je ruke od udivljenja. Kraljevna se pojavi na stepenicama, a sve vile pomisliše, da se eto javlja jedna nova njihova drugarica, ljepša od svih.

Po davnom običaju vjenčanje je bilo obavljeno u dvorskoj kapelici o ponoći. Svi se prisutni složiše u tom, da nikada još nisu vidjeli tako krasan par. Kraljica je mnogo plakala od ganuća, a Kralj je nemirno gladio bradu prikrivajući svoje uzbuđenje.

Sutradan se pozvanici oprostiše od mladih supruga. Kralj i Kraljica također odoše ostavljajući im cijeli dvorac i sve imanje na uživanje.

Živjeli su u dvorcu sretno i imali vrlo mnogo djece. Kad je kralj iza mnogo godina umro, naslijedio ga je Kraljević. Bio je on vrlo moćan vladar, poštovan od svojih podanika, a susjedi ga se bojali.

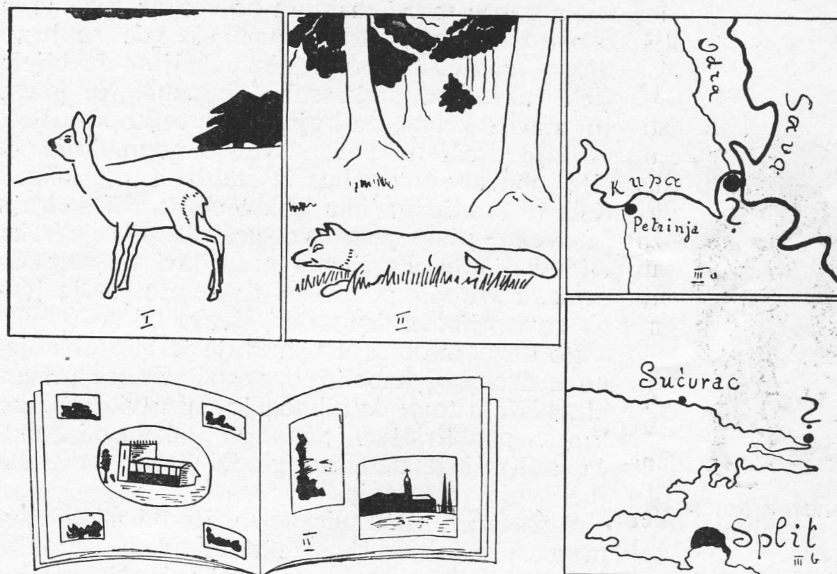
Zla Karonja na svoju nesreću nađe u podrumu svoje tvrđave jedan kovčeg pun zlata, koji je nekada bila sakrila. Pripovijedalo se kasnije, da se udala za jednoga od svojih kopljanika, ali njihovo življenje nije bilo sretno.

SVRŠETAK

GOROSTASI S DRUŽINOM IZ KARONJINE TVRĐAVE BACAJU VJEŠTICU KARONJU U BARU

IDE BOŽIĆ!

Omiljelu igru »švarc-petra« možemo varirati na taj način, da od arka bijele ljepenke izrežemo karte 9 × 14, na koje slikamo vjevericu, sovu, lisicu, zmiju, zeca itd, uvijek po dvije jednake, samo zmija ostaje bez para. Ne moraju to biti umjetnička djela. Jasan, jednostavan crtež i što življe boje — malko pretjerivanja nimalo ne škodi. Gotove karte prevučemo šelakom, da boje budu stalne.

Za školsku djecu veoma je zgodna geografska igra. Na četvorine 11 × 11 od bijele ljepenke tušom naslikamo po koji dio zemljovida naših krajeva, a na svakoj kartici po jedan grad, rijeku ili goru označimo mjesto imenom sa upitnikom. Ime napišemo otraga. Tako kod III-a piše Sisak, a kod III-b Solin. Dakako da ne smijemo odabrati suviše teške primjere. Karte se razdijele, a djeca redom moraju pogoditi po jednu svoju kartu. Ne dosjete li se, što znači upitnik, to dotična karta dolazi u sredinu na zajednički kup, a »pročitane« karte valja staviti desno od sebe. Tko ih na svršetku ima najviše, taj je igru dobio. Ove će karte također dobro poslužiti roditeljima pri ispitivanju ili đacima da sami kontroliraju svoje znanje.

Kao što neke domaćice umiju da kakvom malenkošću, zelenim borovim vijencem oko lampe, vitkim jelinim grančicama u jednostavnom, tamnosmeđem ćupu i ručnim radovima sobi dadu svečan izgled, tako su neke opet prave umjetnice u darivanju.

Božićno je darivanje ušlo u običaj kao uspomena na ljubav, koju nam je Isus iskazao došavši na svijet, pa stoga je i poklonima prava svrha da međusobno iskažemo ljubav. Darovi ne moraju biti dragocjeni, nego srdačni. Suviše skupa, a kraj toga možda nepotrebna stvar, danas nikome nije poželjna radi pomisli, da se mora odužiti jednako vrijednim poklonom. Naprotiv možemo često kakvom malenkošću izazvati mnogo radosti, ako se dovoljno uživimo u ukus, želje i potrebe dotične osobe.

A kako je s djecom? Ona vole više darova. Sve, što im ionako moramo nabaviti, bilo školskih potrepština ili stvari za odijevanje, dat ćemo im pod bor. Da ti predmeti ne izgledaju suviše suhoparno, zamotat ćemo ih na razne načine, pa će biti smijeha i nagađanja. Tako možemo od čarapa pomoću kakvih krpica načiniti vješticu, koja u ruci drži metlu. Držak metle je olovka, a donji dio gumica.

No osim korisnih darova gledat ćemo da djeci poklonimo još kakvu igračku, a štošta možemo i sami izraditi. Za najmlađe dođe u obzir kakova šivana životinja — zečić ili mačka, ili slikovnica (sl. IV). Iz raznih časopisa, i razglednica izrežemo najljepše i najprikladnije slike, te ih lijepimo u knjigu, koju smo načinili od svijetlosmeđeg čvrstog papira za pakovanje.

Na sličan način od bijelog papira pravimo risanku, koju sprijeda ukrasimo kojim malim crtežom, k tomu šarene olovke i eto radosti za sekicu, koja još ne ide u školu, da poput brace može »risati«.

Nađe li se koji stric, koji raspolaže dovoljnom strpljivošću, on može napraviti vrlo lijepu i zanimljivu igru poput »Puta oko svijeta« Prema ukusu njegovih nećaka bit će to ili »Naučno putovanje po Africi«, gdje će istraživači doživjeti najrazličitije zgode i nezgode među Beduinima, crnačkim urođenicima i divljim zvijerima; ili to može da bude »Krstarenje Dalmacijom ili Sredozemnim morem«, pa će djeca uz zabavu upoznati prirodne ljepote i znamenitosti ovih krajeva. Igra mora da bude napeta i zanimljiva.

Naučnu stranu moramo neopazice pokriomčariti među doživljaje, na pr. ako u pravilima igre piše, da putnik u Ateni razgledavajući Akropolu iščaši nogu, te da tri dana mora ostati u Ateni, t. j. da drugovi kod kockanja tri puta preskoče toga igrača, to će dijete Akropolu zacijelo dobro upamtiti. No ne smiju izostati ni veseli događaji i nenadani preokreti, n pr. da putnik izgubi prtljagu, ili da tik pred ciljem sjedne u krivi voz, koji ga dobar dio puta odvede natrag, i sl.

Za svaku igru valja naći prikladnu kutiju, koju izvana uresimo kojom veselom slikom.

Sve to ne stoji mnogo novaca, već malko vremena, truda i invencije, pa da vidite kakvim će uroditi veseljem! M. Vrkljan

NOVA BELGIJSKA VLADA

Nakon duge vladine krize u Belgiji, koju je prouzročila ostavka uglednoga katoličkog političara Van Zeelanda, ipak je uspjelo sastaviti vladu, koja će vršiti tekuće poslove. Ministar predsjednik je Janson, a u vladi ima šest socijalista, tri liberala i pet katolika, pa prema tome prevladavaju ljevičari. U vladu je trebao ući i zastupnik katoličkih Flamanaca Jaspar, ali je zbog prevlasti ljevičara otpao.

VATIKAN I PROTUKOMUNISTIČKI SAVEZ

Iz Vatikana poručuju, da Sveta Stolica nema ništa s protukomunističkim savezom Italije, Njemačke i Japana, jer je to politička akcija, u koju se katolička Crkva ne upušta. Sveti Otac je izjavio njemačkim hodočasnicima, da su zakoni Božji i crkveni »jedini spas, jedino svijetlo, jedino pravo i uspješno sredstvo protiv boljševizma«.

IZBORI U RUSIJI

Naši komunisti vrlo rado ističu, kako će se od ove godine u boljševičkoj Rusiji po novom zakonu provoditi slobodni izbori. Svi dobro znamo, kakvi su izbori pod diktaturom, pa će takvi biti i u Rusiji. Tamo će sam diktator Staljin kandidirati na 200 mjesta.

PAD ŠANGHAJA I EVROPSKE VELEVLASTI

Kad su Japanci zauzeli Šanghaj, došli su u pitanje interesi evropskog i američkog kapitala. Tamo su naime Engleska, U. S. A., Francuska i Italija imale t. zv. koncesije, gdje su slobodno trgovale i tamo se odvijala uglavnom sva trgovina između Kine i ovih velevlasti. Tako na pr. engleskoga kapitala ima tamo uloženog 34 miljarde dinara. Sad Japan izjavljuje, da ovim velevlastima ne priznaje na te koncesije nikakvo pravo.

PREDIZBORNO VRENJE U RUMUNJSKOJ

Doskora će u Rumunjskoj biti izbori za parlamenat po izbornom zakonu, koji je takav da teško dođe do izražaja prava narodna volja. Za pobjedu se uglavnom bore dvije grupe: liberalna s Tatarescu-om, koja je sada na vlasti i uz koju je kralj Karol, i druga seljačka, koju vodi dr. J. Maniu i uz koju je većina naroda. Osim toga postoji čitav niz strančica, koje vrlo malo znače. Sp.

26. Bugarski kralj na povratku u Bugarsku zadržao se u Zagrebu. — 25. i 26. gostovali solisti Milanske »Scale« u Hrvatskom kazalištu.

27. Nacionalistički Španjolski general Franco izjavio, da je pobjeda njegova.

28. Veličanstvena proslava tridesete godišnjice H. K. A. D. »Domagoj« u Zagrebu. Nadbiskup-koadjutor blagosilje prekrasnu zastavu. — Proslava jubileja kanonizacije Sv. Vinka Paulskog u Zagrebu. — U Heliopolisu izvršen neuspjeli atentat na predsjednika egipatske vlade Nahas Pašu.

29. U Zagrebu umro hrvatski narodni zastupnik za Banjaluku Dr Filip Čondrić.

30. U Londonu došlo do su-

30. U Londonu došlo do suglasnosti na dogovoru francuskih ministara Delbosa i Chautempsa i engleskog ministra predsjednika Chamberlaina u pitanju njemačkih zahtjeva za vraćanje kolonija.

Tjedni kalendar dobre domaćice

Rimokat. kalendar	Prosinac – Decembar
Nedjelja **12** Sinezije	Objed: Juha od telećih jetara. (Cezner-Andrić »Domaćica u kuhinji« str. 9). Srneći hrbat u umaku. (Ista knjiga str. 47.). Nadišci. Jabuke. Večera: Meso i kolači od objeda.
Ponedjeljak **13** Lucija	Večera: Kašata juha od krumpira. (St. Andrić »Jela od krumpira« str 4.) Sarma. Večera: Sarma od objeda.
Utorak **14** Spiridion b.	Objed: Juha od kupusa sa svinjetinom. Rezanci sa sirom. Večera: Omlet s kobasicama.
Srijeda **15** Irenej, Krist.	Objed: Juha kao gulaš. Grah sa prepprženim žemljinim mrvicama i pirjanim kupusom. Večera: Prženica. (Cezner-Andrić »Domaćica u kuhinji« str. 70.)
Četvrtak **16** Adelhaida	Objed: Juha od mrkve. Pirjana svinjska jetra i kaša od krumpira. Večera: Hladetina.
Petak **17** Lazar b.	Objed: Juha od vrhnja. Riba u soku. Okrugljice od jabuka. Večera: Špinat s jajima.
Subota **18** Oč. pr. BDM	Objed: Prežgana juha. Cvjetača u vrhnju. Savijača od bundeva. Večera: Krumpir s maslacem.

M A L O Š A L E

DOBAR ODGOVOR A: »Je li istina, što se pripovijeda, da sebi gradite novu kuću?«

B: »Smiješna li pitanja! A jeste li već naišli na koga, tko bi si gradio staru kuću?«

U ŠKOLI. Učitelj: »Kako glasi buduće vrijeme od: on pije?«

Đak: »On će biti pijan.«

NJENO SHVAĆANJE. Mama: »Koliko sam ti puta već kazala, da se ne pristoji pokazivati na ljude prstom!«

Zorka: »Pa čime ću onda pokazivati?«

ZAHVALNOST POD MORAŠ. Francek: »Ujo! Najljepša ti hvala za igračku, što si mi je darovao.«

Ujak: »Pha! Nije vrijedno za takvu malenkost.«

Francek: »Tako sam i ja mislio, ali što ćeš, kad su me natjerali, da ti se ipak zahvalim!«

ISTINA. Učitelj: »Tko zna, kako se hrani mrav?«

Đtk: »Isto kao i slon, samo jede znatno manje.«

U BIFEU. Mušterija: »Molim dva kilograma šunke!«

Bifedžija: »Hoćete li je ovdje pojesti ili ćete je nositi kući?«

TEŠKA KAZNA. Nedica je došla iz škole kući zaplakana. Mamica je upita:

»Što ti je, Nedice, zašto plačeš?«

Nedica: »Pomisli, mamice! Kateheta mi je zadao, da izmolim pet očenaša, a ja znam samo jedan!«

OSA GA JE UBOLA. Učitelj: »Kažeš, da te je osa ubola. Gdje?«

Đak: »To vam ne mogu reći.«

Učitelj: »Onda sjedni!«

Đak: »I to ne mogu, gospodine učitelju!«

PROBLEM. Sinčić: »Tata! Što je to samouk?«

Otac: »To je čovjek, koji uči sve sam, bez svakog učitelja!«

Sinčić: »A tko ga onda kažnjava, kad načini kakvu pogrešku?«

ISTINA. Monolog filozofa: »Hm! Čudno. Životinje su obično opasne, kad su gladne i žedne, ljudi pak, kad su siti i pijani!«

U LJEKARNI. Mušterija: »Molim paket otrova za štakore.«

Ljekarnik: »Da vam ga dostavim kući?«

Mušterija: »Jasno. Valjda ne ću ja štakore ovamo dopremiti!...«

NEMA POGIBELJI. Majka: »Ne, Olgice, ti ne možeš sa mnom. Ostani lijepo kod kuće i čuvaj bakicu!«

Olgica: »Ah, mamice! Ta nitko ne će bakicu odnijeti!«

BRAČNO OBJAŠNJAVANJE. Žena: »Vama muževima sve ulazi kroz jedno, a izlazi kroz drugo uho!«

Muž: »A vama ženama kroz oba uha sve ulazi, a izlazi na usta!«

ČUDAN ZAHTJEV: Mirko: »Draga majko! Molim te lijepo, da moje hlače bolje dadneš isprašiti. Gospodin se učitelj uvijek guši od silne prašine, kad me šiba.«

DJEČJE USHIĆENJE. Gospođa: »Zašto su vas vaši prijašnji službodavci otpustili?«

Služavka: »Bila sam zaboravila oprati djecu.«

Nazočna djeca (jednoglasno): »Ah, mamice, uzmi ovu!«

ČUDNO PITANJE. Pita stražar na selu jednog dječaka: »Mali, čija je ovo krava i tele?«

Dječačić: »Za kravu ne znam, ali za tebe znam.«

Stražar: »Pa čije je, dakle, tele?...«

SIROTA MILOSTIVA. »Kako tvoja nova djevojka?« upita Gospođa Ana svoju prijateljicu.

»Nisam ni najmanje zadovoljna,« potuži se gospođa, »cijeli dan ne radi ništa, pa i to samo bez svake volje!«

ZGODAN ODGOVOR. Učitelj: »Janko! Kako mi možeš dokazati, da je naša zemlja okruglja?«

Janko: »Oprostite, gospodine učitelju, ali ja toga nisam ni tvrdio.« Sl. Tr-ski.

DOBRIJANOVA PODOKNICA

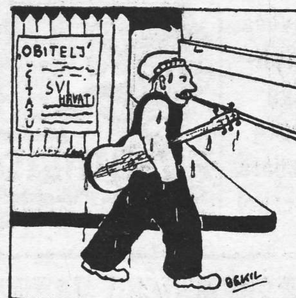
Zasjale su zvijezde
prosinačke noći,
Dobrijanu teško
ostat u samoći.

Hoće čika srcu
svome da odoli,
da ga draga čuje,
i odjeknu doli.

Al kada je svirka
na vrhuncu bila,
hladna je vodica
čiku tad oblila.

Ode naš Dobrijan,
podbrusivši pete,
baš kao da njim
vilenjaci lete!

Ilustrovani tjednik „Obitelj" izlazi svake nedjelje. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu. Za tiskaru odgovara V. Kirin, Deželićeva ul. 2.

Izvolite zatražiti naš katalog razne robe po niskim cijenama. Poslat ćemo Vam ga besplatno

Kastner i Öhler
Zagreb
Ilica broj 4-6